

Ящук Т. В.,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах національної безпеки та оборони України спеціалісти сектору безпеки виступають ключовим ресурсом реагування на різноманітні загрози, що, у свою чергу, зумовлює зростання вимог до рівня їх знань, професійних навичок, психологічної готовності та компетентності.

Статистичні дані ілюструють актуальні тенденції, що впливають на систему формування фахівців сектору безпеки:

1. Кількість випускників шкіл та демографія:

1.1. За даними Міністерства освіти і науки України, у 2025 році на Національний мультипредметний тест зареєструвалося 317 083 учасників, з яких цьогорічні випускники шкіл – 236 529 осіб [1]. Відповідно до Офіційного звіту про проведення ЗНО в 2021 році для проходження зовнішнього незалежного оцінювання під час основної сесії було зареєстровано 389 323 учасників, серед них 338 314 – випускники закладів загальної середньої освіти поточного навчального року [2].

1.2. Державна служба статистики України надає звіт щодо кількості учнів, які навчаються у закладах середньої освіти України у 2020/2021 році – 4 211 509 осіб (міська та сільська місцевість) та 9 302 особи (сільська місцевість), у 2024/2025 році – 3 743 887 та 7 066 відповідно [3]. Статистичні данні надані без урахування учнів закладів загальної середньої освіти тимчасово окупованих територій автономної Республіки Крим, м. Севастополя, тимчасово окупованих територій у Донецькій і Луганській областях та частин територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

2. Вступна кампанія і участь у вищій освіті: станом на 2021 рік 228 946 учнів одержали свідоцтво про здобуття повної загальної середньої освіти, у 2024 році – 230 612 осіб. Кількість осіб, які уперше прийняті на навчання у заклади вищої освіти у 2021 році – 239 368, у 2024 році – 198 732 осіб [3].

3. Кадровий ресурс: станом на початок 2021/2022 навчального року кількість осіб, уперше прийнятих до закладу вищої освіти за галуззю знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» складає 332 особи, кількість осіб, які одержали диплом про здобуття вищої освіти в цьому навчальному році – 158. Підготовка фахівців на початок 2024/2025 навчального року вже складає 550 та 486 відповідно [3].

Аналіз сучасних тенденцій показує, що одним із ключових викликів для системи підготовки фахівців сектору безпеки є скорочення кількості потенційних абітурієнтів. Зниження учнів закладів середньої освіти, призводить до того, що заклади вищої освіти змушені конкурувати за кандидатів, а

скорочення кількості абітурієнтів, в свою чергу, безпосередньо впливає на кадровий резерв сектору безпеки.

Не менш важливим чинником є недостатня мотивація вступників обирати освітні заклади саме сектору безпеки. Частина учнів надає перевагу закладам фахової передвищої освіти, цивільним освітнім закладам або ж відразу виходить на ринок праці. Така ситуація означає, що ця частина потенційного кадрового ресурсу не потрапляє у сферу професійної підготовки фахівців сектору безпеки, що у перспективі знижує можливості держави у формуванні висококваліфікованих кадрів. Основні мотиви, які впливають на вибір військової освіти – патріотичне почуття та бажання служити державі. Недостатня інформаційна робота у закладах середньої освіти знижує обізнаність молоді, що впливає на кількість вступників та бажання обирати військові спеціальності.

Зовнішня міграція створює додаткові ризики. Починаючи з 2022 року значна кількість учнів старших класів виїхали за межі України, де продовжують навчання у закордонних закладах освіти. Офіційних даних, які б показували кількість дітей віком від 14 до 18 років, які виїхали за кордон, немає. Заступниця міністра освіти і науки України Надія Кузьмичова, під час прийняття участі 21 березня 2025 року у Міжнародному симпозіумі «Українська освіта за кордоном: місія та візія» навела показники кількості українських дітей шкільного віку, які перебувають за кордоном – понад 2,1 млн [4]. Цей фактор не лише зменшує внутрішній ресурс для формування студентського та курсантського контингенту, але й підвищує ймовірність втрати найбільш талановитої молоді, яка могла б реалізувати свій потенціал у секторі безпеки України.

Довгостроковою загрозою для кадрового забезпечення сектору безпеки є не тільки демографічна криза в поєднанні з зовнішніми втратами людського ресурсу, а й інституційна проблема, яка являє собою недостатню швидкість адаптації освітніх програм до сучасних загроз. Сучасні технологічні засоби ураження та протидії, кіберзлочинність, дезінформаційні кампанії та інші виклики гібридного характеру потребують оновлення змісту освіти, впровадження практико-орієнтованих методів, моделювання та стажувань. Без цього підготовка спеціалістів залишається переважно теоретичною й не завжди відповідає сучасним викликам.

Проведене дослідження показало, що для забезпечення ефективної підготовки фахівців сектору безпеки необхідно комплексно підходити до модернізації системи навчання та підготовки: враховувати демографічні тенденції, підвищувати привабливість кар'єрних перспектив, впроваджувати нові напрямки освітніх програм, а також інтегрувати знання щодо сучасних технологічних та гібридних загроз, що в довгостроковій перспективі дозволить здійснювати ефективний захист і протидію сучасним загрозам національній безпеці України.

Список використаних джерел:

1. Усі учасники основних сесій НМТ-2025 уже отримали результати: явка 91 %. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/usi-uchasnyky-osnovnykh-sesii-nmt2025-uzhe-otrymaly-rezultaty-iavka-91?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.09.2025р.).

2. НМТ – 2024: понад 287 тисяч учасників проходили тестування в основну сесію. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/nmt-2024-ponad-287-tysyach-uchasnykiv-prohodytymut-testuvannya-v-osnovnu-sesiyu/> (дата звернення: 25.09.2025р.).

3. Державна служба статистики України. Офіційна статистика щодо участі жінок у ЗСУ. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.09.2025р.).

4. 21 березня у Львові з робочим візитом перебувала заступниця міністра освіти і науки України Надія Кузьмичова. Освіта Львівщини. Львівська обласна державна адміністрація. URL: <https://osvita.loda.gov.ua/?page=blog&id=2148> (дата звернення: 25.09.2025р.).